

סיגרו את ארבעת זרמי החינוך, בנו מערכת חינוך אחת לכולם

דן בן-דוד

על פני שני העשורים האחרונים, הציון הממוצע של ילדי ישראל במבחני פיזה במתמטיקה, מדע וקריאה מציב אותם בתחתית העולם המפותח. אין זה בגלל הבנים החרדים, שאינם לומדים את החומר ואינם משתתפים במבחנים. אילו היו נבחנים, התמונה היתה עגומה עוד יותר. הישגי הזרם הממלכתי-עברי מציבים אותו מתחת למרבית (57%) ממדינות ה-OECD. הזרם הממלכתי-דתי נמצא מתחת ל-80% ממדינות ה-OECD, ודוברי הערבית בישראל נמצאים מתחת למדינות עולם שלישי – כולל שלוש משש מדינות ערב שהשתתפו במבחן האחרון.

בשנת הלימודים האחרונה, 25% מהתלמידים בכיתה א' היו חרדים, 23% היו דוברי ערבית, והשאר בזרמים הממלכתי-עברי והממלכתי-דתי, הכוללים תלמידים רבים מהפריפריה הגיאוגרפית והחברתית של ישראל. במילים אחרות, כמחצית מהתלמידים בישראל מקבלים כיום חינוך ברמה של עולם שלישי, והם שייכים לחלקי האוכלוסיה הגדלים הכי מהר. כשהם יהפכו למחצית המבוגרים, ואחר כך לרוב, הם לא יוכלו לתחזק משק של עולם ראשון – מה שהכרחי על מנת שלשראל יהיו מערכות בריאות ורווחה של עולם ראשון, וגם צבא של עולם ראשון. כלומר, הסכנה אינה שישראל תהפוך למדינת עולם שלישי – הסכנה היא שישראל לא תוכל להגן על עצמה כשהילדים שלנו יגדלו, עם כל ההשלכות הקיומיות שיש בכך.

השילוב של חינוך ברמות הנמוכות מאלו שבמדינות העולם השלישי, הניתן לחלקי האוכלוסיה הגדלים הכי מהר, הביא אותנו עד הלום. מנוע הטורבו בהקשר זה הם החרדים, המתעקשים למנוע מילדיהם את הידע הנחוץ לעבוד במשק גלובלי תחרותי, וידע בסיסי על עקרונות הדמוקרטיה, לצד סירוב לסכן את חייהם על הגנת ביתם. זו קבוצה המכפילה את חלקה באוכלוסיה בכל 25 שנה – קרי, הם מהווים 6% בלבד מבני גילים 50-54, כשהנכדים שלהם כבר מהווים 26% בגילים 0-4. כעת, חשבו מה משמעות הדבר בעוד 25 שנה בלבד לגבי שיעור החרדים בקרב בני 0-4, אם החינוך שהם מקבלים לא ישתנה באופן מהותי.

קיימת נקודת אל-חזור דמוגרפית-דמוקרטית שאחריה לא ניתן יהיה להעביר חוקים אשר כבר כיום נראים לרבים כבלתי אפשריים – מה שהופך את הבחירות הקרובות לחשובות בהיסטוריה של ישראל. השנים האחרונות, הנוראיות מאז קום המדינה, יצרו הזדמנות שלא היתה כמותה לחיבורים בין ימין ושמאל, דתיים וחילונים, ערבים ויהודים, ליצירת סדר יום חדש שיוביל את ישראל לתווי בר קיימא.

בראש אותו סדר יום חדש: סגירת ארבעת זרמי החינוך ופתיחת מערכת חינוך חדשה אחת לכולם, הכוללת שדרוג משמעותי בתוכנית לימודי הליבה של כלל הילדים, והפיכתה לאחידה וחובה בכל בתי הספר (שאר תכנית הלימודים תשקף העדפות מקומיות של הורים). זה מחייב חסימה מוחלטת של מימון למוסדות שלא עומדים במלוא הדרישות; איסור כולל על מעורבותן של מפלגות פוליטיות בתכנים הנלמדים בבתי הספר; ורפורמה מהותית באופן בו בוחרים, מכשירים ומתגמלים מורים. בהקשר האחרון, מחקר חדש של ד"ר יעל מלצר, עמיתה שלי במוסד שורש, מוצא כי רמת הידע הממוצעת של מורים בישראל במתמטיקה, קריאה ופתרון בעיות נמוכה מהרמה במרבית המדינות המפותחות.

הבחירות הקרובות, ומה שייעשה אחריהן, אולי מספקות לנו את ההזדמנות האחרונה להתעשת ולהציל את העתיד של ילדינו.